

تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی

جواد شاه میرزالو*^۱ و سید هادی هاشمی^۲

۱ کارشناسی ارشد رشته حسابداری، واحد صفادشت، دانشگاه آزاد اسلامی، صفادشت، ایران

(نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات) javadsh21@yahoo.com

۲ گروه حسابداری، واحد صفادشت، دانشگاه آزاد اسلامی، صفادشت، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر؛ به بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته ده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. در این مسیر و جهت حصول اهداف پژوهش؛ اطلاعات مالی ۱۲۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ که از طریق نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک، برای یک قلمروی زمانی شش ساله از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۶ بعنوان نمونه آماری انتخاب شده بودند؛ از طریق صورت‌های مالی آنان؛ استخراج و آزمون‌های آماری مورد نیاز صورت گرفت. یافته‌های پژوهش؛ با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره؛ مؤید این مطلب بود که اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارند که این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های ژیا و همکاران (۲۰۱۷) می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: اعتماد اجتماعی، افشای اطلاعات زیست محیطی، اجتناب مالیاتی

مقدمه

اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی است و زمینه‌ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه می‌باشد. اعتماد مشارکت را در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سرعت بخشیده و تمایل افراد را برای همکاری با گروه‌های مختلف جامعه افزایش می‌دهد. چرایی شیوه‌های رفتاری مبتنی بر نادیده گرفتن اصول و قواعد اخلاقی، روابط سست و ناپایدار، بی توجهی به تعهدات و قوانین، خودداری از تمکین یا چانه‌زنی در برخورد با نظام‌های تخصصی مسئله‌ای است که می‌توان تبیین آن را در عوامل مختلفی جستجو کرد. از سویی می‌توان با ارجاع به کنشگران، به پایبندی‌های مذهبی و یا فردگرایی اشاره کرد و از سوی دیگر و در سطح ساختارهای جامعه میتوان عدم انسجام ساختاری میان نظام‌های جامعه، نابسامانی سازمانی، ناکارآمدی مدیریتی و یا ماهیت جدید و بدیع برخی از این نظام‌ها و لذا دوران گذار را عامل اساسی تلقی کرد.

بیان مسأله

این واقعیت را باید پذیرفت که جامعه جدید الزامات و شرایط جدیدی را می‌طلبد. اگر در گذشته آشنایی و روابط چهره به چهره اعضای یک محله یا منطقه باعث شکل‌گیری روابط و تعاملات اجتماعی میان مردم می‌گشت، امروزه برای شکل دادن روابط با توجه به گستردگی و فراوانی دامنه فعالیت‌ها، نیاز به شرایط و ویژگی‌های دیگری است که یکی از مهمترین ویژگی‌ها و خصوصیات برای ایجاد این روابط داشتن اعتماد است (احمدی، ۱۳۸۸). باید دانست که افشای هزینه‌های زیست محیطی در راستای حفظ ثروت سهامداران موجبات کاهش اجتناب مالیاتی را فراهم می‌سازد. و اگرچه منافع اینگونه هزینه‌ها قابل تقویم به ریال نیست، ولی در عین حال ایجاد تمایز در بنگاه انتفاعی به عنوان یک صنعت سبز را موجب می‌گردد و علی‌رغم وجود مزیت‌ها در حفظ بازار رقابتی در میان صنایع مشابه غیرسبز، از طریق ایجاد محبوبیت اجتماعی، آثار مفید و موثری بر قیمت سهام اینگونه بنگاه‌ها در بازار بورس اوراق بهادار خواهد داشت، لذا گزارشگری زیست محیطی با نگاه دقیق‌تری باید مورد توجه مدیران واحدهای اقتصادی باشد، به ویژه واحدهایی که در زمینه زیست محیطی متحمل مخارج زیادی می‌گردند. در عصر حاضر باتوجه به وجود برخی از محدودیت‌های زیست محیطی به ویژه در تجارت جهانی و تنگ شدن عرصه رقابت، به ناچار بعضی شرکت‌های انتفاعی از یک سو برای رفع این محدودیت‌ها و دستیابی به درآمد بیشتر و یا کسب محبوبیت تجاری، مجبور به تحمل هزینه‌های زیست محیطی بوده و از سوی دیگر برای ارزیابی مثبت عملکرد خاص حفاظت از محیط زیست، ناچار به کاهش هزینه‌های مزبور هستند. برای مدیریت بر هزینه‌های زیست محیطی اولین نیاز لزوم شناسایی آنها است و همین طور هزینه‌یابی محیطی فعالیتی است که می‌تواند موجب کاهش اجتناب مالیاتی شرکت گردد. استاندارد بین المللی ایزو سری ۱۴۰۰۰ یک سیستم کنترل مدیریتی است که عملکرد زیست محیطی شرکت را به گونه‌ای تعریف می‌کند که نیازمندی‌های این استاندارد را پوشش دهد و در مجموع برای این هدف است که شرکت بتواند فرایندها، ارتباطات و فعالیت‌های خود را بدون ضرر به محیط زیست به انجام برساند. برخی شرکت‌های تجاری ایرانی از جمله شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران، به ایجاد سیستم مدیریت زیست محیطی اقدام کرده و اگرچه در این راستا هزینه‌های واقعی به شرکت تحمیل می‌شود، لیکن در مقابل هزینه‌ها، منافع و ارزش افزوده‌ای را به دنبال خواهد داشت. موضوع حسابداری فعالیت‌های زیست محیطی در قالب یک فعالیت مستقل قابل ارزیابی است و از یک طرف بنابه دلیل پیروی از یک الگوی بهبود مستمر در فرآیند اجرای ممیزی زیست محیطی، بازخورد لازم سیستم اطلاعاتی حسابداری، تکمیل کننده ممیزی مزبور بوده، امکان ارزیابی اجتناب مالیاتی مدیران را در راستای بهبود مستمر عملی می‌سازد (ام دی نور و همکاران، ۲۰۱۵). از طرف دیگر، گزارشگری مالی برون سازمانی، درخصوص عملکرد زیست محیطی، می‌تواند هزینه و منفعت برنامه‌های زیست محیطی و اهداف مدیریت را برای استفاده کنندگان خارجی فراهم سازد و اگرچه برخی از منافع ناشی از تحمل هزینه‌های زیست محیطی صرفاً کیفی است و قابل اندازه‌گیری عینی نیست، لیکن با افشای مناسب در گزارشگری مالی می‌توان دیدگاه مثبتی در میان سهامداران و بازار سرمایه ایجاد کرد. باتوجه به مشکل عدم وجود اطلاعات حسابداری با صحت و دقت بیشتر

در شرکتهایی که در کنار فعالیت اصلی خود، فعالیت‌های زیست محیطی را هم مدیریت می‌کنند، ضرورت وجود یک سیستم هزینه‌یابی مناسب احساس می‌شود (ژیا و همکاران^۲، ۲۰۱۷).

هدف پژوهش حاضر؛ بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی می‌باشد.

پیشینه پژوهش

مطالعات داخلی

*رحمنی (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر افشای اطلاعات زیست محیطی بر ارزش و عملکرد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. یافته‌ها، مؤید تأیید فرضیه‌های پژوهش بوده و حاکی از این امر بود که در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، افشای اطلاعات زیست محیطی بر ارزش و عملکرد تأثیر مثبت و معناداری دارد.

*حیدرپور و قرنی (۱۳۹۴) به بررسی تأثیر حسابداری زیست محیطی بر شاخص‌های مالی و عملیاتی شرکت‌های تولیدی پرداختند. نتایج نشان دهنده تأثیر حسابداری محیط زیست بر شاخص‌های مالی و عملیاتی شرکت‌ها شامل میزان تولید شرکت‌های تولیدی، میزان کاهش تولید ضایعات، کمک‌های بلاعوض فنی بیرون از سازمان به شرکت‌های تولیدی، نوع کالاهای تولید شده و نسبت بدهی خدمات (بازپرداخت اصل و فرع بدهی‌های بلند مدت) به کل بدهی‌های شرکت‌های تولیدی بود.

*عزت تاج شوانه (۱۳۹۳) به بررسی تأثیر گرایش استراتژیک کسب و کار شرکت بر اجتناب مالیاتی پرداخت. نتایج نشان داد که گرایش تدافعی تأثیر معناداری بر اجتناب مالیاتی ندارد. همچنین گرایش آینده‌نگری بر نرخ موثر مالیات نقدی بلندمدت تأثیر معکوس و معناداری دارد، اما گرایش آینده‌نگری بر نرخ موثر مالیات نقدی، نرخ موثر مالیات تعهدی و نرخ موثر مالیات تعهدی بلند مدت تأثیر مستقیم و معناداری دارد، اما گرایش تحلیلی بر نرخ موثر مالیات نقدی و نرخ موثر مالیات تعهدی بلند مدت تأثیر ندارد.

*فخاری (۱۳۹۳) به بررسی معیارهای سنجش اجتناب مالیاتی و رابطه آن با ریسک سقوط آتی قیمت سهام پرداخت. وی دریافت نرخ موثر مالیاتی نقدی معیار مناسبی برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی نمی‌باشد؛ چرا که این نرخ دو اثر متمایز اجتناب مالیاتی و مدیریت سود افزایشی را به صورت همزمان منعکس می‌نماید و استفاده از این نرخ برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی در تحقیقاتی که مدیریت سود نیز بر موضوع مورد بررسی آن‌ها نیز اثر گذار است ممکن است موجب تحریف نتایج گردد.

*احمدی قارنابی (۱۳۹۳) به بررسی میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی و عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با آن، مورد مطالعه ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر یاسوج پرداخت. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که به طور کلی ۹/۹ درصد از پاسخگویان میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی بالا، ۶۱/۵ درصد از پاسخگویان میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی متوسط و ۲۸/۶ درصد از پاسخگویان میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی پایین دارند. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای میزان معاشرت و تعامل اجتماعی، گرایش‌های دیگرخواهانه و سن از یک سو، و اعتماد اجتماعی در روابط شخصی، از سوی دیگر، رابطه‌ی معناداری، و همچنین بین میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی با توجه به جنسیت پاسخگویان و سطح تحصیلات پاسخگویان، تفاوت معناداری وجود دارد. برعکس، نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای میزان تقید به باورهای دینی، قانون‌گریزی، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی و درآمد ماهیانه‌ی خانوار از یک سو، و اعتماد اجتماعی در روابط شخصی از سوی دیگر، رابطه‌ی معناداری، و همچنین بین میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی با توجه به متغیر وضعیت تأهل پاسخگویان، تفاوت معناداری وجود ندارد. نتیجه‌ی نهایی نشانگر آن است که میزان اعتماد اجتماعی پاسخگویان در روابط شخصی پایین‌تر از حد متوسط بوده به گونه‌ای که میانگین نمره‌ی بدست آمده از پاسخگویان در خصوص میزان اعتماد اجتماعی آنان در روابط شخصی برابر با ۲۵/۴۶ درصد است. نتایج آزمون رگرسیون چندمتغیره نشان داده که با

ورود متغیر جنسیت (زنان)، ۱/۴ درصد به قدرت پیش‌بینی مدل افزوده شده و همچنین به صورت کلی متغیرهای مستقل معاشرت و تعامل اجتماعی و جنسیت (زنان)، حدود ۱۲ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند.

*طالب‌نیا و همکاران (۱۳۹۱) به ارزیابی کمیت و ماهیت افشای اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی در ایران پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد، شرکت‌های ایرانی ترجیح می‌دهند اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی را در گزارش هیئت مدیره به شکل اطلاعات اخباری افشا کنند. همچنین بیشترین افشا در بخش منابع انسانی و سپس در بخش محصولات و خدمات بوده است. در نهایت این نتیجه حاصل شد که شرکت‌ها تمایل دارند اخبار بی‌طرفانه سپس اخبار خوب را بیشتر از اخبار بد افشا کنند.

مطالعات خارجی

*ژی‌یا و همکاران^۳ (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی پرداختند. آنان دریافته‌اند اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارند.

*چی‌ه^۴ (۲۰۱۷) به بررسی ارتباط میان سرمایه فکری، سرمایه اجتماعی و عملکرد مالی با تمرکز بر نقش تعدیلی افشای اطلاعاتی زیست محیطی پرداخت. یافته‌ها حاکی از این امر داشت که ارتباط مثبت و معناداری میان سرمایه فکری، سرمایه اجتماعی با عملکرد مالی وجود دارد و افشای اطلاعاتی زیست محیطی می‌تواند این ارتباط را تعدیل نماید

*گو و همکاران^۵ (۲۰۱۷) بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن در بین معلمان و دانشگاهیان پرداختند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که احساس محرومیت نسبی و احساس تبعیض به میزان قابل ملاحظه‌ای در جامعه مورد تحقیق بالا می‌باشد و احساس عدالت اجتماعی پایین است که پایین بودن اعتماد اجتماعی را به دنبال داشته است.

*فلوریا و همکاران^۶ (۲۰۱۷) به بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی پرداختند. نتایج تحلیل آماری نشان داد که متغیرهای نوع مدرک، محل تولد، اعتماد اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، احساس تعهد اجتماعی، احساس منزلت اجتماعی، احساس اقتدار اجتماعی، احساس آنومی اجتماعی، احساس همبستگی اجتماعی، احساس نظم اجتماعی و امیدواری به ارضای نیازها با متغیر مشارکت اجتماعی رابطه معنی داری دارند

*آنا و همکاران^۷ (۲۰۱۷) به بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر میزان اعتماد اجتماعی دانشجویان پرداختند. نتایج نشان داد که از مجموع متغیرهای مطرح شده؛ متغیرهای میزان دینداری، خانواده خوش بنیه، احساس عدالت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، قومگرایی، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، مشارکت اجتماعی، خلیقات اجتماعی به صورت مستقیم بر میزان اعتماد اجتماعی تأثیرگذار هستند و دو متغیر قومگرایی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی رابطه معکوس با میزان اعتماد اجتماعی داشته است به این معنا که هر پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد بالاتر رفته میزان اعتماد اجتماعی کاهش یافته و هرچه افراد قومگراتر باشند از میزان اعتماد اجتماعی پایین تری برخوردارند. و متغیر خلیقات اجتماعی بر اعتماد تأثیر مستقیم نداشته اما بر میزان مشارکت اجتماعی و احساس عدالت اجتماعی تأثیر مثبت و مستقیم داشته است.

*ام‌دی نور و همکاران^۸ (۲۰۱۶) به بررسی تأثیر افشای حسابداری زیست محیطی بر عملکرد مالی پرداختند و دریافته‌اند که معیارهای مختلف عملکرد مالی، بصورت مثبت و معناداری از افشای حسابداری زیست محیطی تأثیر پذیر هستند.

جان و او^۹ (۲۰۱۵) به بررسی اهمیت اطلاعات داخلی زیست محیطی برای اجتناب مالیاتی پرداختند. آنان دریافته‌اند که هرچه میزان افشای اطلاعات زیست محیطی بیشتر باشد، اجتناب مالیاتی کاهش می‌یابد.

3 Xia et al

4 Chie

5 Gou et al

6 Feloria et al

7 Anna et al

8 MD- Noor et al

9 John & Eva

*آرمسترانگ و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۵) به بررسی تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی پرداختند. آنان دریافتند در واحدهای تجاری که دارای سطح بالای کیفیت حاکمیت شرکتی هستند، دارای اجتناب مالیاتی کمتری هستند. عبارت دیگر، با افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی، اجتناب مالیاتی کاهش می‌یابد.

*عبدالله و فانگ^{۱۱} (۲۰۱۴) به بررسی تأثیر حسابداری زیست محیطی بر عملکرد مالی در شرکت‌های تولیدی در کشور مالزی پرداختند و دریافتند که صنعت شرکت‌های تولیدی در عملکرد خود، بصورت مثبت و معناداری از حسابداری زیست محیطی تأثیر می‌پذیرند.

هوپیا و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۳) به بررسی رابطه اجتناب مالیاتی و گزارشگری سود پرداختند. آنان دریافتند در واحدهای تجاری که گزارشگری سود بیشتری دارند، اجتناب مالیاتی ضعیف‌تری دیده می‌شود.

* جان و گریگوری^{۱۳} (۲۰۱۳) به بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر اجتناب مالیاتی پرداختند. آنان دریافتند که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارد. عبارت دیگر، هر چه میزان مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بیشتر گردد، اجتناب مالیاتی کاهش می‌یابد.

*ماریا و جودیس^{۱۴} (۲۰۱۳) به بررسی رابطه میان اجتناب مالیاتی، سرمایه انسانی و رشد اقتصادی پرداختند. آنان دریافتند که با بکارگیری سرمایه انسانی بصورت گسترده، اجتناب مالیاتی کاهش می‌یابد. همچنین، در شرایط رشد اقتصادی، اجتناب مالیاتی کاهش می‌یابد.

*ایموبوی^{۱۵} (۲۰۱۱) در پژوهشی یافت که شرکت‌های نیجریه‌ای ترجیح می‌دهند اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی را در گزارش هیئت مدیره، گزارش مدیر عامل و یادداشت‌های همراه به شکل اطلاعات کیفی کوتاه افشا کنند. همچنین نتایج نشان داد، حدود ۸۳ درصد شرکت‌های نمونه، اطلاعات حسابداری اجتماعی را در گزارش‌های سالانه افشا کردند و منابع انسانی، فعالیت‌های اجتماعی و زیست محیطی بیشترین افشا را به خود اختصاص دادند.

*ماهادئو و همکاران^{۱۶} (۲۰۱۱) کاربرد گزارش زیست محیطی و اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس ایسلند را آزمودند. بر اساس تحلیل محتوی، نتایج افزایش مهم اما گزینشی در سطح و کیفیت افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی در طول دوره تحت بررسی را نشان داد.

*جونز^{۱۷} (۲۰۱۱) کاربرد نمودارها در گزارش‌های زیست محیطی و اجتماعی را بررسی کرد. یافته‌ها نشان داد، نمودارها به طور گسترده استفاده می‌شوند. همچنین شرکت‌ها در صنایع با تأثیر بیشتر بر محیط زیست تمایل دارند اخبار خوب را بیشتر از اخبار بد در نمودارها نشان دهند و نمودارها را بیشتر از شرکت‌ها در صنایع با تأثیر کمتر بر محیط زیست تحریف کردند.

*لینچ^{۱۸} (۲۰۱۰) کارکردهای افشای اطلاعات زیست محیطی در گزارش‌های سالانه ارائه شده توسط نمونه‌ای از بخش‌های دولتی استرالیا را آزمود. نتایج تحلیل نشان داد، در طول دوره پژوهش، افشای اطلاعات زیست محیطی با استفاده از شاخص افشا توسعه یافته، از ۳۳۶ گزارش در سال ۲۰۰۷ افزایش یافت.

*ال جی دو و همکاران^{۱۹} (۲۰۱۰) به بررسی تأثیر افشای اطلاعاتی حسابداری زیست محیطی بر عملکرد مالی پرداختند. یافته‌های آنان حاکی از این امر بود که افشای اطلاعاتی حسابداری زیست محیطی بر عملکرد مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

10 Armestrang et al

11 Abdollah & Fung

12 Hopia et al

13 John & Gerigoori

14 Maria & Goodis

15 Ebimobowei

16 Mahadeo et al

17 Jones

18 Leunch

19 Elijido et al

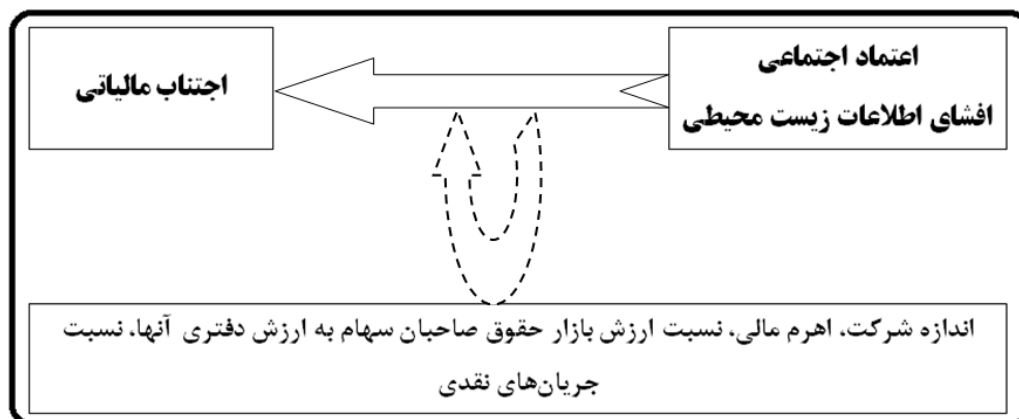
فرضیه‌های پژوهش

به منظور حصول اهداف پژوهش حاضر، فرضیه‌های بشرح زیر تبیین می‌گردند:
فرضیه اول: اعتماد اجتماعی بر اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.
فرضیه دوم: افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.

مدل تحلیلی پژوهش

بر اساس متغیرهای تعریف شده؛ مدل مفهومی پژوهش بصورت نگاره زیر تعریف می‌گردد.

مدل مفهومی پژوهش

مدل ریاضی فرضیه‌های تدوین شده

$$TAXAVOID_{it} = \beta_0 + \beta_1 ST_{it} + \beta_2 ENV_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEVERAGE_{it} + \beta_5 MTB_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در رابطه فوق:

TAXAVOID: اجتناب مالیاتی، ST: اعتماد اجتماعی، ENV: افشای اطلاعات زیست محیطی، SIZE: اندازه شرکت، LEVERAGE: اهرم مالی، MTB: نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها، CFO: نسبت جریان‌های نقدی می‌باشد.

متغیرهای پژوهش و شیوه ارزیابی آنان

*متغیرهای مستقل

اعتماد اجتماعی

متغیر اعتماد اجتماعی، بصورت مجازی تعریف می‌گردد. بدین صورت که در صورت احراز، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر، مبنای محاسبات خواهد بود.

چک لیست سنجش اعتماد اجتماعی شرکت‌ها

ردیف	آیتم
۱	اشاره به روابط اجتماعی شرکت
۲	اشاره به چگونگی اداره امور شرکت
۳	اشاره به روابط کارمندان
۴	اشاره به رعایت حقوق بشر
۵	اشاره به افزایش ارزش نشان تجاری
۶	اشاره به دسترسی بیشتر به منابع مالی
۷	اشاره به استفاده از نیروی کار سالم تر و ایمن تر

آیتم	ردیف
اشاره به مدیریت ریسک و نظارت مؤثرتر بر امور سازمان	۸
اشاره به ارتقای اعتماد و اطمینان طرف‌های ذینفع	۹

در صورت احراز تمامی اطلاعات هر شرکت از نظر "اعتماد اجتماعی"، امتیازی بین $\frac{1}{9}$ تا $\frac{9}{9}$ در هر سال خواهد داشت.

افشای اطلاعات زیست محیطی

به منظور سنجش افشای اطلاعات زیست محیطی در شرکت‌های نمونه، تعداد ۲۰ آیتم بصورت متغیرهای مصنوعی تعریف و احراز آنها مورد بررسی واقع می‌گردد. در صورت احراز هر کدام از موارد، امتیاز یک و در غیر این صورت؛ امتیاز صفر مینمای محاسبات خواهد بود. در نهایت، هر شرکت در هر سال، برای متغیر افشای اطلاعات زیست محیطی، امتیازی از $\frac{0}{20}$ تا $\frac{20}{20}$ خواهد داشت.

چک لیست افشای اطلاعات زیست محیطی در شرکت‌های نمونه

ردیف	عنوان	ردیف	عنوان
۱	اشاره به افشای بیانیه‌هایی در خصوص وجود نگرانی‌های زیست محیطی	۱۱	اشاره به برنامه‌های زیست محیطی، مرمت و توانبخشی آن
۲	اشاره به انطباق خط مشی سازمان در مورد کاهش آسیب رسانی به محیط سازمانی	۱۲	اشاره به ارتباط با پروژه‌های اجتماعی محیط زیست
۳	اشاره به اهداف یا استانداردهای زیست محیطی	۱۳	اشاره به انطباق حسابرسی سازمان در جهت حفظ محیط زیست
۴	اشاره به انطباق عملکرد سازمان در راستای آسیب رسانی کمتر به محیط زیست	۱۴	اشاره به وجود حسابرسی سازمان در راستای کاهش آسیب رسانی به محیط زیست
۵	اشاره به پذیرش مسئولیت به منظور توسعه سیاست‌های زیست محیطی	۱۵	اشاره به وجود برنامه‌های مدون جهت بررسی تاثیر عملکرد سازمان بر محیط زیست
۶	اشاره به آموزش‌های لازم برای بهبود آگاهی‌های زیست محیطی	۱۶	اشاره به وجود سیاست‌های حسابداری محیط زیست
۷	اشاره به شناخت مقررات زیست محیطی	۱۷	اشاره به صرف زمان برای حفاظت از محیط زیست
۸	اشاره به حضور پرسنل یا مقامات درون سازمانی متخصص در امور زیست محیطی	۱۸	اشاره به الگوی پیش بینی فعالیت سازمان در خصوص تأثیرگذاری بر فعالیت‌های زیست محیطی
۹	اشاره به تشویق کارکنان به منظور توسعه عملکرد خود در جهت کاهش آسیب رسانی به محیط زیست	۱۹	اشاره به ارزیابی واقعی بدهی‌های احتمالی زیست محیطی (نظیر جرائم)
۱۰	حضور سیستم مدیریت زیست محیطی	۲۰	اشاره به وجود واحد تجزیه و تحلیل واحد فیزیکی مواد، انرژی و زباله در سازمان

*متغیر وابسته

اجتناب مالیاتی

متغیر مذکور از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$\text{TAXAVOID} = \text{مالیات ابرازی} - \text{مالیات تشخیصی}$$

سود (زیان) قبل از کسر مالیات

*متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت

اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم مجموع دارایی‌های شرکت در پایان سال.

اهرم مالی

در پژوهش حاضر، اهرم مالی از رابطه زیر بدست می‌آید.

$$\text{LEVERAGE} = \frac{\text{کل بدهی‌ها}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

این نسبت از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بر روی ارزش دفتری آنها بدست می‌آید.

نسبت جریان‌های نقدی

نسبت جریان‌های نقدی عبارت است از نسبت جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی به کل دارایی‌ها.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-علی است که طرح آن از نوع تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی است. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون خطی چند متغیره که مبتنی بر داده‌های پانل و ترکیبی از سری‌های مقطعی و زمانی بوده، استفاده شده است که با استفاده از روش‌های آماری و اقتصادسنجی به بررسی تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته می‌پردازد.

روش گردآوری داده‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و اطلاعات و داده‌های مورد نیاز جهت اثبات فرضیه‌های پژوهش، از طریق مطالعه صورت‌های مالی شرکت‌های موجود در جامعه آماری گردآوری شده و از صورت‌های مالی مندرج در بانک‌های اطلاعاتی و سایت اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران استخراج شده است و برای تحلیل آنها از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲ و ایویوز نسخه ۸ استفاده شده است.

روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

- استفاده از آزمون فروض کلاسیک و رگرسیون خطی چند متغیره جهت بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته،
- استفاده از روش‌های آمار توصیفی نظیر میانگین، واریانس و چارک جهت توصیف وضعیت عمومی توزیع داده‌های پژوهش،
- استفاده از آزمون‌های آماری رگرسیون، دوربین - واتسون، اف لیمر، هاسمن، اف فیشر، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری پژوهش حاضر، با توجه به هدف آن و شرایط اجرای آن، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را شامل می‌شود و با توجه به هدف تعمیم‌پذیری یافته‌های پژوهش به کلیه شرکت‌های بازار بورس ایران، روش نمونه‌گیری مناسب بر مبنای هدفمند و حذف سیستماتیک می‌باشد.

جامعه آماری در این پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۶ به مدت شش سال می‌باشد. برای دستیابی به نتایج قابل اتکا، شرکت‌هایی که پس از سال ۱۳۹۱ وارد بورس شده یا در طی

دوره پژوهش از بورس خارج شده‌اند در جامعه آماری قرار نگرفتند. افزون بر این، برای حصول به نمونه آماری مطلوب از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. لذا، جامعه آماری با استفاده از شرایط و محدودیت‌های زیر تعدیل شده است:

۴۹۸	کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدا تا پایان سال ۱۳۹۶
۸۱	شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال نمی‌باشد.
۷۶	شرکت‌هایی که عضویت شش ساله خود را در بورس حفظ ننموده‌اند.
۶۵	شرکت‌هایی که اطلاعات مالی آنها برای سنجش متغیرها کافی نبوده است.
۷۴	شرکت‌هایی که در دوره مورد بررسی، سال مالی خود را تغییر داده‌اند.
۷۷	شرکت‌هایی که جزو بانک‌ها و موسسات اعتباری، واسطه‌گری، بیمه و هلدینگ بوده‌اند.
(۳۷۳)	کل شرکت‌هایی که فاقد شرایط نمونه‌گیری بودند.
۱۲۵	نمونه آماری

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است.

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در دوره مورد بررسی

مشاهدات	کشدگی	چولگی	انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانه	میانگین	متغیر
۷۵۰	-۲.۹۵۴	-۰.۸۳۶	۰.۰۲۴	۰.۱۱۱	۰.۸۸۹	۰.۴۴۴	۰.۳۳۳	ST
۷۵۰	۲.۳۳۸	-۱.۰۶۱	۱.۰۶۲	۹.۹۹۵	۲۴.۱۱۵	۱۳.۶۵۴	۱۳.۱۱۹	SIZE
۷۵۰	۱.۱۶۲	۰.۴۰۳	۰.۴۹۰	۱.۱۱۰	۴.۷۱۳	۲.۳۴۹	۲.۳۹۹	MTB
۷۵۰	-۳.۴۹۵	-۰.۵۰۰	۲.۰۸۶	۰.۱۵۰	۰.۷۰۰	۰.۴۰۰	۰.۳۵۰	ENV
۷۵۰	-۱.۱۷۶	-۰.۰۶۴	۱.۷۳۶	۰.۰۸۹	۰.۴۲۰	۰.۲۲۴	۰.۲۰۲	TAXAVOID
۷۵۰	۲.۴۷۲	۰.۴۲۶	۰.۱۹۵	-۰.۰۸۴	۱.۳۵۱	۰.۱۸۳	۰.۱۹۲	CFO
۷۵۰	۶.۳۵۱	۱.۵۶۷	۱.۶۶۳	۰.۱۱۳	۰.۹۱۷	۰.۳۰۹	۰.۳۷۴	LEVERAGE

بررسی نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه‌های پژوهش

جهت بررسی نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه‌های پژوهش از آزمون جارک - برا استفاده شده و نتایج آزمون مذکور در نگاره زیر ارائه شده است.

نتایج آزمون نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه‌های پژوهش

کشدگی	چولگی	احتمال آماره جارک برا	آماره جارک برا	نماد	نام متغیر
۲,۴۷۷	۰,۹۹۹	۰,۰۸۹	۶۶,۳۸۹	RESID	جملات خطای فرضیه‌ها

به لحاظ آنکه

الف: چولگی و کشدگی متغیرهای مذکور، در بازه بهینه ۳ و ۳- قرار داشته و

ب: احتمال آماره جارک - برا، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است، می‌توان استناد نمود که نرمال بودن توزیع آماری متغیر مذکور تأیید می‌گردد.

بررسی نبود همخطی

نتایج بررسی نبود همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است.

نتایج بررسی همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش

آماره‌های همخطی		متغیرهای مستقل و کنترلی	
عامل تورم واریانس (VIF)	تلرانس	نماد	نام متغیر
۲,۰۵۸	۰,۴۸۶	ST	اعتماد اجتماعی
۲,۱۹۸	۰,۴۵۵	ENV	افشای اطلاعات زیست محیطی
۲,۰۳۷	۰,۴۹۱	SIZE	اندازه شرکت
۱,۸۰۸	۰,۵۵۳	LEVERAGE	اهرم مالی
۲,۰۶۲	۰,۴۸۵	MTB	نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها
۲,۰۰۴	۰,۴۹۹	CFO	نسبت جریان‌های نقدی

با توجه به آنکه مقدار تلرانس در همه متغیرها، بیشتر از $0/2$ بوده و مقدار عامل تورم واریانس (VIF) کمتر از ۵ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت میان متغیرهای پژوهش، همخطی وجود ندارد.

۴آزمون نبود واریانس ناهمسانی

در پژوهش حاضر، برای تشخیص واریانس ناهمسانی از آزمون وایت^{۲۰} استفاده شده و نتایج در نگاره زیر بیان شده است.

بررسی واریانس ناهمسانی متغیرهای پژوهش

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
وایت	تمامی فرضیه‌ها	۲,۵۰۰	(۳,۲۱۰)	۰,۰۷۰۶

نتایج به دست آمده حاکی از آن است مقدار احتمال آزمون مذکور، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است، لذا حاکی از همسانی واریانس بوده و ملاحظه شد که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

آزمون چاو و هاسمن

قبل از آزمون فرضیه پژوهش، به انتخاب الگوی رگرسیونی مناسب پرداخته شده است. در مرحله نخست، با استفاده از آزمون چاو، به انتخاب الگوی داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های تابلویی پرداخته شده که نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

بررسی نتایج آزمون چاو

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
چاو	تمامی فرضیه‌ها	۵۵,۴۳۲	(۱۶۱,۶۳۷)	۰,۰۰۰۰

بر طبق داده‌های نگاره فوق، مقدار احتمال آماره آزمون چاو، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا الگوی مناسب برای فرضیه پژوهش، استفاده از روش داده‌های تابلویی می‌باشد. لذا به منظور انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی تصادفی، جهت انجام رگرسیون داده‌های ترکیبی، از آزمون هاسمن استفاده شده و نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

بررسی نتایج آزمون هاسمن

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
هاسمن	تمامی فرضیه‌ها	۵۷,۱۸۴	۱۱	۰,۰۶۱۹

مشخص است که مقدار احتمال آماره آزمون هاسمن بیشتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا استفاده از الگوی تصادفی در برابر الگوی اثرات ثابت در فرضیه‌های پژوهش تأیید می‌گردد.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

مدل رگرسیونی اثرات تصادفی فرضیه‌های مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

مدل رگرسیونی اثرات تصادفی فرضیه‌های پژوهش

متغیرها	آماره‌ها		نماد	ضرایب رگرسیونی	مقدار آماره تی	احتمال آماره تی
	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده				
مقدار ثابت			C	۰,۰۱۶	۱,۰۵۵	۰,۲۹۲۱
اعتماد اجتماعی			ST	-۰,۰۶۴	-۱۲,۵۳۴	۰,۰۰۰۰
افشای اطلاعات زیست محیطی			ENV	-۰,۰۲۴	-۸,۳۵۴	۰,۰۰۰۰
اندازه شرکت			SIZE	۰,۰۶۰	۳,۱۹۰	۰,۰۰۱۵
اهرم مالی			LEVERAGE	-۰,۰۰۱	-۲,۲۱۴	۰,۰۲۷۲
نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها			MTB	-۰,۰۰۳	-۰,۱۵۲	۰,۸۷۹۱
نسبت جریان‌های نقدی			CFO	-۰,۰۰۱	-۰,۱۱۳	۰,۹۱۰۳
ضریب تعیین	۰,۸۹۸					
ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۸۴۳					
دوربین واتسون		۲,۱۷۵				
آماره اف		۱۴,۶۳۹				
احتمال آماره اف						۰,۰۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل از نگاره فوق، محرز می‌گردد که:

* اعتماد اجتماعی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارد. زیرا ضمن منفی بودن علامت ضریب رگرسیونی (-۰,۰۶۴)؛ احتمال آماره تی آن (۰,۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا فرضیه اول در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌گردد.

* افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارد. زیرا ضمن منفی بودن علامت ضریب رگرسیونی (-۰,۰۲۴)؛ احتمال آماره تی آن (۰,۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا فرضیه دوم در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌گردد.

* بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده مدل، حدود ۸۴٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش بینی شده بود، قابل توضیح است.

* برای بررسی خود همبستگی میان متغیرهای پژوهش از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن (۲,۱۷۵) در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیر گذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد.

* در نهایت به منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰,۰۰۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ بعبارت دیگر؛ کلیت رگرسیون بصورت خطی، قابل اعتماد است.

خلاصه پژوهش

نتایج کلی حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش، بشرح اطلاعات مندرج در نگاره زیر می باشد.

خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش

ردیف	فرضیه ها	نوع تأثیر	معنی دار بودن یا نبودن	نتیجه آزمون فرضیه
۱	فرضیه اول: اعتماد اجتماعی بر اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.	منفی	معنادار	تأیید فرضیه
۲	فرضیه دوم: افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.	منفی	معنادار	تأیید فرضیه

پیشنهادات

پیشنهادات مبتنی بر یافته ها

بر اساس نتایج حاصله:

* به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می گردد از طریق افشای بیشتر اطلاعات اعتماد اجتماعی و زیست محیطی، عملکرد اجتماعی و حاکمیت شرکتی در واحدهای تحت کنترل خود؛ موجبات کاهش اجتناب مالیاتی را فراهم آورند.

* به سرمایه گذاران پیشنهاد می گردد که ضمن رتبه بندی شرکت های هدف بر اساس میزان افشای اطلاعات مربوط به اعتماد اجتماعی و محیط زیست؛ در شرکت هایی اقدام به فعالیت های مالی و سرمایه گذاری نمایند که واحد مذکور، از نظر افشای این گونه اطلاعات، در سطح بالایی باشد؛ زیرا به تبع این امر، در اینگونه واحدها؛ اجتناب مالیاتی در سطح نازلی خواهد بود که این امر می تواند متضمن انجام فعالیت های سرمایه گذاری موفق و کارآمد باشد.

* به فعالان بازار بورس و مراجع استاندارد گذاری پیشنهاد می گردد که از طریق تدوین و لازم الاجرا نمودن استانداردهای لازم در جهت افشای اطلاعات مربوط به اعتماد اجتماعی و محیط زیست؛ موجبات کاهش اجتناب شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را فراهم آورند.

پیشنهادات برای پژوهش های آتی

* بررسی تأثیر خصوصیات صنعت در تعدیل تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی.

* بررسی تأثیر بحران های مالی در تعدیل تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی.

* بررسی تأثیر کیفیت گزارشگری مالی در تعدیل تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی.

* بررسی تأثیر ترکیب هیأت مدیره در تعدیل تأثیر اعتماد اجتماعی و افشای اطلاعات زیست محیطی بر اجتناب مالیاتی.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- احمدی قارنایی، حکیم. (۱۳۹۳). بررسی میزان اعتماد اجتماعی در روابط شخصی و عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با آن، مورد مطالعه ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر یاسوج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یاسوج - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- احمدی، پژمان. (۱۳۸۸). بررسی میزان اعتماد اجتماعی و عوامل مرتبط با آن (در بین جانبازان بنیاد شهید و امور ایثارگران شهرستان ری). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی - دانشکده علوم اجتماعی.
- حیدرپور، فرزانه، قرنی محمد. (۱۳۹۴). تاثیر حسابداری زیست محیطی بر شاخص های مالی و عملیاتی شرکت های تولیدی. پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی. دوره ۷، شماره ۲۶.
- خسروی فر، سمانه. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین استراتژی شرکت و ریسک ورشکستگی با تاثیر کارایی به عنوان متغیر میانجی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ارومیه - دانشکده اقتصاد و حسابداری.
- خلیفه سلطانی، سیداحمد و بهرامی، ماندانا. (۱۳۹۱). رابطه تغییرات ساختار سرمایه و تغییرات نقدشوندگی سهام. پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۱، شماره ۴.
- خواجوی، شکراله، محسنی فرد، غلامعلی، رضایی، غلامرضا و حسینی راد، سید داوود (۱۳۹۲). بررسی اثرهای رقابت در بازار محصول بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی. سال اول، شماره سوم، شماره پیاپی (۳). صص: ۱۳۴-۱۱۹.
- رحمانی، علی، حسینی، سیدعلی، رضاپور، نرگس. (۱۳۸۹). رابطه مالکیت نهادی و نقدشوندگی سهام در ایران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۱.
- رحمنی، مینا. (۱۳۹۶). تاثیر افشای اطلاعات زیست محیطی بر ارزش و عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان، دانشکده علوم انسانی، گروه حسابداری.
- طالب نیا، قدرت الله، علی خانی، راضیه، مران جوری، مهدی. (۱۳۹۱). ارزیابی کمیّت و ماهیت افشای اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی در ایران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۹، شماره ۳.
- عزت تاج شوانه، رستم. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر گرایش استراتژیک کسب و کار شرکت بر اجتناب مالیاتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. موسسه آموزش عالی غیر دولتی غیر انتفاعی کار، دانشکده مدیریت و حسابداری.
- علوی طبری، سید حسین، حاجی مرادخانی، حدیثه. (۱۳۹۴). رابطه کیفیت حسابرسی و نقد شونددگی سهام. پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی. دوره ۷، شماره ۲۷.
- فخاری، فاطمه سادات. (۱۳۹۳). بررسی معیارهای سنجش اجتناب مالیاتی و رابطه آن با ریسک سقوط آتی قیمت سهام. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم اقتصادی.
- قربانعلی زاده، روح انگیز. (۱۳۹۲). رابطه بین ساختار سرمایه و بازارهای محصول شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه سیستان و بلوچستان - دانشکده مدیریت و حسابداری.
- کنعانی، محمد. (۱۳۸۴). تعیین رابطه بین مخارج سرمایه ای با ضریب Q و بازده آتی سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.
- محمود سلطانی، محراب. (۱۳۹۶). تاثیر مسئولیت اجتماعی بر نقد شونددگی سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خدابنده، دانشکده علوم انسانی، گروه حسابداری.

یحیی زاده فر، محمود، شمس، شهاب الدین، لاریمی، سیدجعفر. (۱۳۸۹). بررسی رابطه نقدشوندگی با بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران. مجله تحقیقات مالی، دوره دوازده، شماره ۲۹.

منابع لاتین

- Abdullah, H., Fuong, C. C.(2014).The Implementation of ISO 14001 Environmental Management System in Manufacturing Firms in Malaysia. *Asian Social Science*, 12 (1).
- Anna, Baumert, Anna, Halmburger, Tobias, Rothmund, Christian, Schemer.(2016). Everyday dynamics in generalized social and political trust. *Journal of Research in Personality*. Volume 69, August 2017, Pages 44-54
- Armstrong, Christopher S, Jennifer L. Blouin, Alan D. Jagolinzer, David F. Larcket.(2015). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, Volume 60, Issue 1, August 2015, Pages 1–17.
- Chih-Hsing Liu.(2017). The relationships among intellectual capital, social capital, and performance - The moderating role of business ties and environmental uncertainty. *Tourism Management* 61 (2017) 553e561
- Cumming, Douglas; Johan, Sofia; Li, Dan.(2011).Exchange Trading Rules and Stock Market Liquidity. *Journal of Financial Economics* .99(651–671).
- Deron Liang , Chia-Chi Lu , Chih-Fong Tsai , Guan-An Shih.(2016).Financial Ratios and Corporate Governance Indicators in Bankruptcy Prediction: A Comprehensive Study, *European Journal of Operational Research* (2016), doi: 10.1016/j.ejor.2016.01.012
- Ebimobowei, A. (2011). A Study of Social Accounting Disclosures in the Annual Reports of Nigerian Companies. *Asian Journal of Business Management*, 3(3), 145-151.
- Florian Justwana, Ryan Bakkerb, Jeffrey D. Berejikianb.(2017).Measuring social trust and trusting the measure. *The Social Science Journal*. Available online 27 October 2017
- Guo Guibing, a, Jie Zhangb, Feida Zhuc, Xingwei Wang.(2017).Factored similarity models with social trust for top-N item recommendation. *Knowledge-Based Systems*. Volume 122, 15 April 2017, Pages 17–25.
- Hopea, Ole-Kristian, Mark (Shuai) Mab, Wayne B. Thomasb.(2013).Tax avoidance and geographic earnings disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, Volume 56, Issues 2–3, November–December 2013, Pages 170–189.
- John, Gallemorea, Eva, Labro.(2015).The importance of the internal information environment for tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, Volume 60, Issue 1, August 2015, Pages 149–167.
- John, Hasseldinea, Gregory, Morrisb.(2013).Corporate social responsibility and tax avoidance: A comment and reflection. *Accounting Forum*, Volume 37, Issue 1, March 2013, Pages 1–14.
- Jones, J. M. (2011).The nature, use and impression management of graphs in social and environmental accounting. *Accounting Forum*, 35, 75–89.
- Jun, S.G., Marathe, A. and Shawky, H.A.(2013).Liquidity and stock returns in emerging equity markets, *Emerging Markets Review*, 4 (1): 1-24
- Laura Chiaramonte , Barbara Casu.(2017). Capital and liquidity ratios and financial distress. Evidence from the European banking industry. *The British Accounting Review* 49 (2017) 138e161
- Lj do, T., Hamman. S & Hannam. E.(2010).Keeping Teachers happy: job satisfaction among primary school teachers in rural Northwest chind. *Comparatives education review*, 49, 173-204.

- Lynch, B.(2010).An examination of environmental reporting by Australian state government departments, *Accounting Forum*, 34, 32–45.
- Mahadeo, J., Oogarah-Hanuman,V.,& Soobaroyen, T.(2011).Changes in social and environmental reporting practices in an emerging economy(2004-2007) Exploring the relevance of stakeholder and legitimacy theories. *Accounting Forum*, 38, 1–18.
- María, Jesús Freire-Seréna, Judith Panadés.(2013).*Economic Modelling*, Volume 30, January 2013, Pages 22–29.
- Md Nor, Norhasimah, Norhabibi Aishah Shaiful Bahari, Nor Amiera Adnan, Sheh Muhammad Qamarul Ariffin Sheh Kamal, Inaliah Mohd Alia.(2016).The Effects of Environmental Disclosure on Financial Performance in Malaysia. 7th International Economics & Business Management Conference, 5th & 6th October 2015. *Procedia Economics and Finance* 35 (2016) 117 – 126.
- Oliviero Roggia, Alessandro Giannozzib.(2015). Fair value disclosure, liquidity risk and stock returns. *Journal of Banking & Finance* Volume 58, September 2015, Pages 327–342
- Pano, A., Richards, H., Mills, J., Platts, K.(2015).Designing performance measures: A structured approach. *International Journal of Operations and Production Management*, 17, 1131-1152
- Woo ES, Koh HC.(2011).Factors associated with auditor changes: a Singapore study. *Accounting & Business Research*, Spring2001, Vol. 31 Issue 2, p133-144.
- Xia, Changyuan a, Chunfang Cao b, Kam C. Chan.(2017). Social trust environment and firm tax avoidance: Evidence from China. *North American Journal of Economics and Finance* 42 (2017) 374–392